

KAZALO

Namesto predgovora. · 9
»Here I am ...« · 11
Najprej pa moja osebna odkritja · 14
Trenutek, ki je drastično spremenil mojo podobo Slovenije · 17
Sestavine tega koktajla: · 24
Kaj združuje Slovenijo in kaj jo deli · 29
Toda, ali nacionalni značaj sploh obstaja? · 31
Dr. Nataša Pirc Musar · 35
Milan Kučan · 39
Vlasta Nussdorfer · 48
Aleš Šteger · 57
Peter Frankl · 64
Aljaž Pengov Bitenc Pengovsky · 68
Dr. Franc Rode · 76
Prof. dr. Mojca Zvezdana Dernovšek · 87

Dr. Ali Žerdin ·	94
Prof. dr. Dan Podjed ·	102
Jure Apih ·	110
Kratek povzetek ·	117
So Slovenci postali »betriebsblind«? ·	120
Za zaključek ·	122
Zahvala ·	123

NAMESTO PREDGOVORA.

16. december 2024, Velika dvorana Državnega zbora Republike Slovenije. Predsednica republike Nataša Pirc Musar v skladu z ustavno pravico izkoristi prilžnost in stopi za govornico. Janez Janša pa skupaj s svojo opozicijsko stranko SDS zapusti sejno sobo. Njegovo sporočilo: »To ni moja predsednica!«

Dobro jutro Slovenija, kako si?

Tukaj se Janša moti.

Nataša Pirc Musar je tudi njegova predsednica. Bila je demokratično izvoljena z jasno večino volivcev, ki so glasovali in opozicija mora to sprejeti. To so pravila demokracije. Seveda lahko on in njegova stranka zapustijo sejno sobo, če menijo, da je to

potrebno. Tudi to je del demokratičnih pravil igre. Vendar me ne skrbi odhod iz parlamenta, ampak njegova utemeljitev. »To ni moja predsednica.«

S tem sklepanjem Janša jasno dokazuje, da ni demokrat, da ne želi sprejeti pravil demokratičnih volitev samo zato, ker mu rezultat ni všeč ali morebiti v njegovih očeh ni izpolnila pričakovanj. Nataša Pirc Musar je njegova predsednica, saj se je tako odločila večina Slovencev. In to bi moral sprejeti. O nespoštovanju in neprimernem odnosu do predsedniške funkcije v manevru odhoda niti nočem govoriti.

V slovenski družbi je zaznati globok razkol in ta razkol ima zgodovinske razloge. Navidezno nespravljalivost Slovencev takšno ravnanje seveda le še podpihuje. Šel bi celo tako daleč, da bi rekel, da je to storjeno namerno, saj desnica v Sloveniji svoj volilni potencial črpa iz desnokonservativnega dela družbe.

Janševo ravnanje je zame nekoliko simptomatično za razmere v Sloveniji in v celoti potrjuje podobo Slovenije, ki sem si jo lahko ustvaril v kampanji za predsedniške volitve 2022.

Toda naj najprej stopim korak nazaj in povem nekaj besed o sebi in svojem statusu tukaj v moji današnji domovini Sloveniji.

» HERE I AM ... «

Naslov te knjige temelji na budilki Arla Guthrieja svoji državi: »*Good Morning, Amerika, How are You?*«

No, nisem domačin v tej državi, sem pa njen vnet oboževalec. Slovenija je formalno postala moja domovina in to je razlog in opravičilo, da se vključim v njene javne zadeve.

Sem Nemec in že več kot 14 let živim v Sloveniji. Sem sem prišel iz poklicnih razlogov. Ostal sem iz ljubezni. Iz ljubezni do te dežele in do najboljše izmed vseh Slovenk, ki sem jo kmalu imel veselje spoznati. Danes je moja žena. Nikoli mi ni bilo žal, niti za sekundo, da sem se iz enega najlepših mest na svetu, Dunaja, preselil v Slovenijo. Kot fanatični ljubitelj Slovenije sem kmalu ustanovil spletno

platformo Moja Slovenija in istoimenski popotniški blog, ki je danes največji nemški popotniški blog o Sloveniji s skoraj 250.000 bralci. S temi bralci in vsemi svojimi prijatelji sem delil svoje neomajno navdušenje nad to državo.

Skupaj z ženo sem 2022 agitiral za sedanjo predsednico republike dr. Natašo Pirc Musar in to obdobje volilne kampanje je močno spremenilo mojo podobo Slovenije, saj mi je omogočilo nov in globok vpogled v slovensko dušo.

Še vedno ostajam totalni oboževalec Slovenije, kot sem bil nekoč, a zagotovo z nekoliko bolj diferencirano perspektivo. Razlog so bile moje zelo osebne, čisto empirične izkušnje, brez kakršnih koli podatkov, podprtih z javnomnenjskimi raziskavami. Te izkušnje, pridobljene v volilni kampanji, so mi dale globok vpogled v slovensko miselnost in to sem preprosto moral zapisati.

Rezultat je bila knjiga z naslovom »Sosedova krava, ali predsedniška volilna kampanja s pogledom v slovensko dušo«, ki jo je leta 2023 izdala založba Primus. Ko sem ženi povedal o načrtu za to knjigo, je bil njen odgovor: »Če boš napisal to knjigo, v Sloveniji ne boš imel več prijateljev.« Hvala bogu, da

so se stvari obrnile drugače. Pričakoval sem agresijo in močno nasprotovanje, toda velika večina glasov je bila »da, da«. Res je, takšni pač smo Slovenci.

Bil sem zelo presenečen in te reakcije so me navdihnile, da napišem novo knjigo, ki jo berete.

V *Sosedovi kravi* sem opisal svoje osebno spoznanje Slovenije. Kar sem odkril med to volilno kampanjo, me je še bolj navdušilo in želel sem izvedeti, kako se Slovenci vidijo.

Zato sem povabil 20 vidnih Slovencev, osebnosti različnih poklicev in poslanstev, vsi pa so tako ali drugače aktivni člani slovenske družbe, da mi v kratkem eseju napišejo svoje misli o tej temi. V prvi vrsti aktualna predsednica republike in seveda prvi predsednik Republike Slovenije, pa tudi politiki, novinarji, mož Cerkve, publicisti, oblikovalci javnega mnenja, avtorji in ljudje iz poslovnega sveta. Prosil sem jih, naj v kratkem eseju opišejo svojo sliko družbenih razmer v Sloveniji, s poudarkom na vprašanjih družbene polarizacije v Sloveniji.

NAJPREJ PA MOJA OSEBNA ODKRITJA

Čarobnost, ki jo je Slovenija izžarevala v mojih očeh, je bila intenzivna. Seveda je k temu močno prispeval tudi krog prijateljev, v katerega sem se lahko vključil s pomočjo soproge in številnih novih slovenskih in nemških prijateljev, znancev, sodelavcev. V našem krogu slovenskih prijateljev je bil tudi dirigent Uroš Lajovic, ki je dolgo časa poučeval na dunajski glasbeni akademiji in je zaradi svoje brezhibne nemščine postal moj priljubljen sogovornik in prijatelj.

Prvo vprašanje, ki so mi ga vedno postavljali naši slovenski prijatelji, je bilo seveda, kako se počutim v svojem novem domu – v Sloveniji. Seveda je tudi to vprašanje prišlo od njega.

Navdušenje v mojih odgovorih je bilo vedno veliko in je naletelo na veliko dobrohotnosti. Slovenci radi, pravzaprav potrebujejo nekoga od zunaj, ki jih bo potrepljal po rami, sicer preprosto ne morejo verjeti, v kako čudoviti državi pravzaprav živijo.

Nekoliko drugače je razmišljal slavní dirigent Uroš Lajovic. Poskušal je malo umiriti moje navdušenje. Dejal je, da zaradi svojih nekoliko privilegiranih okoliščin živim tukaj v nekakšnem mehurčku, kar morda nekoliko zamegli moj pravi pogled na Slovenijo in Slovence. Svetoval mi je, naj ne grem preveč globoko pod površino, saj mi je želel prihraniti nekaj razočaranja nad pravim obrazom Slovenije. On je bil tudi tisti, ki mi je povedal šalo o sosedovi kravi, ki je privedla do naslova moje prve knjige o Sloveniji.

Takrat nisem kaj dosti dal na takšna opozorila. Moje navdušenje nad novim domom je ostalo neomajno. Začel sem sodelovati s Slovensko turistično organizacijo, ustanovil spletno stran MOJA SLOVENIJA (Mein Slowenien) in največji nemško govoreči potovalni blog o Sloveniji, ki ima zdaj skoraj 250.000 bralcev, kot novinar, blogger, avtor knjig in prevajalec. Spoznal sem tudi Noaha Charneyja, ameriškega avtorja, ki je do Slovenije razvil enako strast kot jaz:

zaljubljen v državo, zaljubljen v Slovenko in poročen z njo. Tudi on se je odločil, da bo ostal tukaj. Kot jaz.

Charneyjevo uspešnico o Sloveniji »SLOVENOLOGIJA« (ki jo je leta 2018 izdala založba Beletrina) sem lahko revidiral in prevedel za nemško izdajo. Knjiga ima podnaslov »Življenje in potovanje v najboljši državi na svetu«. Naslov, ki sem ga takrat popolnoma podpiral. Bi to danes še enkrat tako podpisal? Velik vprašaj.

TRENUTEK, KI JE DRASTIČNO SPREMENIL MOJO PODOBO SLOVENIJE

Moja žena od leta 2019 sodeluje pri projektih Ruske dače, zanimivega kulturnega in prireditvenega centra v Gameljnah, na obrobju Ljubljane, in sicer na področju odnosov z javnostmi. Ruska dača je v lasti družine Pirc Musar. Tam se je stkalo prijateljstvo in zaupanje med mojo ženo in Natašo Pirc Musar, zato ni bilo presenetljivo, da je Nataša Pirc Musar, potem ko se je odločila kandidirati za predsednico v super volilnem letu 2022 v Sloveniji, povabila mojo ženo, naj prevzame skrb za to področje, kasneje pa tudi vodilno vlogo v njeni volilni ekipi.

Sam imam nekaj izkušenj s političnim trženjem iz časa, ko sem živel še v Nemčiji. Kmalu po končanem študiju psihologije so me povabili, da se pridružim

volilni ekipi kanclerja Willyja Brandta. Kot strateg in pisec govorov sem uspešno sodeloval pri njegovi ponovni izvolitvi leta 1972.

Del te izkušnje sem lahko prispeval k kampanji Nataše Pirc Musar. Tako smo začeli volilno kampanjo in lahko sem pridobil prvo pomembno izkušnjo s slovensko dušo.

Presenetilo me je - v slovenski
družbi obstaja globok razkol.

To ni nič novega in takšne polarizacije so trenutno zatečeno stanje v mnogih državah, zlasti v ZDA in tudi v Nemčiji. Razkol v Sloveniji je zgodovinski in sega v obdobje po koncu druge svetovne vojne, v čas državljanski vojni podobnih razmer na ozemlju današnje Slovenije, v katerih je zaradi maščevanja in revanšizma življenje izgubilo več kot 10.000 Slovencev. Čas, o katerem ljudje danes še vedno govorijo, a s praznimi besedami, namesto da bi aktivno rešili odnos in stopili naprej.

Obstajajo pa tudi razmišljanja, ki vzroke za ta razkol v slovenski družbi zgodovinsko umeščajo v čas mnogo

pred tem. V čas reformacije in nato protireformacije, ki je bila na Slovenskem krvava in so jo podpirali Habsburžani.

Reformacija je verjetno prvič ustvarila nekakšno slovensko nacionalno zavest, zlasti s Trubarjevim (1508–1586) prevodom Svetega pisma v slovenščino. Slovenci so lahko takrat razvili skupno versko identiteto. V Sloveniji je reformacija v 16. stoletju doživela precejšen uspeh. Nova doktrina je bila še posebej dobro sprejeta v mestih in med plemstvom.

Vendar pa je protireformacija, ki so jo podpirali Habsburžani, privedla do velikega preobrata. Žal na brutalen in včasih zelo krvav način. Jezuiti so bili pomemben akter v protireformaciji. Ustanovili so šole in univerze ter se zanašali na izobraževanje in propagando, da bi ljudi vrnili h katoliški veri. Protestante so preganjali in silili v spreobrnitev v katoliško vero. Mnogi so pobegnili v tujino.

Vendar je slovenska Cerkev v obdobju po drugi svetovni vojni znova odigrala neslavno vlogo. Do druge svetovne vojne je bila s svojimi skoraj političnimi strukturami nedvomno najmočnejša sila v Sloveniji. Bila je zaščitnica jezika in lokalne inteligence, zlasti v 18. in 19. stoletju. Prav dosežki duhovnikov in škofov,

kot sta Anton Martin Slomšek in Simon Gregorčič, so krepili moč in zavest naroda. Nato je prišla druga svetovna vojna in začela se je grozljiva kolaboracija cerkve z okupacijskimi silami. Slovenska Cerkev je imela ključno vlogo pri oblikovanju vojaških enot, ki so se borile ob strani okupatorjev proti slovenskemu osvobodilnemu gibanju. Zgodila so se najtemnejša poglavja v slovenski zgodovini, krvava vojna med brati in sestrami, poveljni teror in množične usmrtitve komunističnih vojnih nasprotnikov.

Slovenija je bila notranje razdeljena. Dihotomija, ki je še danes prisotna v glavah nekaterih slovenskih politikov in se običajno proaktivno izvaja pred volitvami in med političnimi spori – kot instrument politične polarizacije in medijske manipulacije.

O tej neslavni temi slovenske zgodovine se razpravlja še danes. Vendar do resnične, ponovne ocene tega poglavja zgodovine ni nikoli prišlo. V Sloveniji je to dejstvo pustilo sledi še danes, ponekod še vedno segajo globoko v družine.

Če so bili temelji za slovensko polarizacijo postavljeni že tako daleč nazaj, potem to zagotovo kaže na nekatere temeljne lastnosti slovenskega

značaja. Zamerljivost? Trma? Neodpustljivost? Strah? Nikakor nobenih sprememb?

Kadarkoli in kakorkoli že se je ta razpoka pojavila, nikoli kasneje ni bila popravljena in je postala čvrsta, trdna, betonska. Postala je norma, standard, nekaj običajnega. Postala je del Sovenstva. V Nemčiji imamo za ta pojav izraz »Betriebsblind« - ali operativna slepota. Težko ga je vsebinsko natančno prevesti, a zelo enostavno opisati: če dovolj dolgo nosite v sebi krivico ali napako, postane ta normalna in je ne opazite več. Izgubite potrebno kritično razdaljo. Sprašujem se, ali Slovenci sploh pogrešajo to narodno enotnost? Zelo hitro jo namreč pozabijo in spregledajo, ko potrebujejo enotnost. V primeru naravne nesreče je na primer izjemna solidarnost nenadoma tu, ne glede na politično ali ideološko opredeljenost. Ali ko Nika in Domen Prevc oba postavita svetovni rekord v smučarskih poletih, to pomaga nadomestiti nacionalni kompleks manjvrednosti. Ali ko se sliši pesem *Za prijatelje* Andreja Šifrerja, uživajo v sentimentalnem, skorajda kičastem trenutku. In potem enotnost preprosto spet pospravijo nekam v predal. Ali jo dejansko potrebujejo?

Čeprav sem se zavedal te polarizacije v Sloveniji, me je vseeno zelo presenetila. Presenetila me je globina

tega razkola in navidezna nespravljenost, ki sem jo odkril v obeh taborih v Sloveniji. Od kod to prihaja?

Ali obstaja kaj takega kot temeljni slovenski značaj, ki vodi do učinka, v psihologiji znanega kot »afektivna polarizacija«? Raznolikost je pravzaprav nekaj zelo lepega. Zaradi tega je naš svet bolj barvit in zanimiv. Vendar to zahteva strpnost in sposobnost poslušanja.

Afektivna polarizacija je pojav, pri katerem postanejo občutki in čustva osebe bolj pozitivni do članov lastne politične stranke ali skupine, hkrati pa postanejo bolj negativni do članov nasprotne stranke ali skupine. Po načelu mi tukaj proti njim tam. To spodbuja oblikovanje skupin ali polarizacijo, kar je predhodnica sovraštva in nespravljenosti. V grobem to pomeni: Če se ne strinjaš z mano, si moj sovražnik.

Imam občutek, da so Slovenci pri tem še posebej ranljivi. In ta občutek se je žal še okrepil prav zaradi mojih opazovanj med predsedniško volilno kampanjo 2022.

Našel sem osupljivo veliko razlogov, ki zagotovo ne olajšajo premostitve tega razkola. Vem, da zdaj malo posplošujem. Te značilnosti najdemo povsod in morda je nekoliko pretirano iz njih sestaviti temeljni

slovenski značaj. Vesel bi bil, če bi se motil, vendar mi je množica teh opažanj dala veliko za razmišljati. To velja samo zame osebno.

Če zdaj vsa svoja opažanja zmešam v koktajl, rezultat zagotovo ni idealen recept za lažje nacionalno razumevanje.

SESTAVINE TEGA KOKTAJLA:

SLOVENCIM RADI VELIKO GOVORIJO IN NE ZNAJO POSLUŠATI. Vsevednost in trmoglavost nista ravno dobra predpogoja za razvoj potrebnega razumevanja in strpnosti.

NEPOSREDNA POSLEDICA: ČUSTVENA POLARIZACIJA V SLOVENIJI. Nasprotje afektivne polarizacije bi bila afektivna ali čustvena konvergenca. Vendar to zahteva sposobnost poslušanja, strpnost, razumevanje in pripravljenost na kompromise. Lastnosti, ki jih pri svojih Slovencih zelo pogrešam.

STRAH PRED SPREMENJANJEM. Ena najbolj prepoznavnih značajskih lastnosti Slovencev. Povezana je s potrebo po varnosti, ki jo daje pripadnost določeni skupini: če si njen del, si varen, zaščiten, imaš občutek sprejetosti, moč skupine ti dviguje samozavest ali

pa daje materialne prednosti. Vzorec je racionalen, na nek način preračunljiv in pogosto edina pot do preživetja. Skozi generacije se je zakoreninil tako globoko, da je postal skoraj »dedna« oblika vedenja. Prenaša se v družinah, pogosto nezavedno. In ko nekaj postane del kolektivnega značaja, je vsak odmik od tega – vsaka sprememba – zaznana kot nevarnost. Tudi to je lahko razlaga, zakaj je razkol v slovenski družbi tako težko preseči.

VSAK, KI JE V SLOVENIJI USPEŠEN, JE SPRVA SUM-LJIV. Slovenski pesnik Dane Zajc (1929 – 2005) je nekoč dejal: »Pravi Slovenec je pristni, zlonamerni Slovenec do drugih Slovencev.« Gre za kritično in bolečo refleksijo o naravi slovenskih medsebojnih odnosov.

Gotovo pa je, da v Sloveniji vlada močan občutek zavisti, zaradi česar se sprva zdi sumničav vsak, ki je v Sloveniji uspešen. »Ne more biti, da je nekdo boljši od mene, to ne more biti prav.« Odnos, ki še bolj razdvaja. To pripisujem predvsem šestim desetletjem socialističnega egalitarizma.

DODATNA POSLEDICA TEGA: BEG ELITE. Posledično nujno potrebne elite izgubljajo zanimanje za politiko in javne položaje. Namesto tega se ukvarjajo s podjetji ali odhajajo v tujino. Ostajajo

predvsem ljudje, ki jih ne skrbi več Slovenija, temveč njihova politična stranka, osebne koristi ali zadovoljevanje njihovega pogosto prevelikega ega. In korupcija narašča. V najnovejši statistiki Transparency International se Slovenija uvršča na 42. mesto od 180 ocenjenih držav – za Dominikansko republiko in Italijo.

DRUGA POSLEDICA: NESTABILNA STRANKARSKA KRAJINA. Za majhno državo Slovenijo obstaja množica strank – ki se pogosto hitro spreminjajo – z večinoma nejasnimi vsebinskimi profili. Zanimiv razvoj dogodkov:

RAZVOJ SLOVENSKEGA STRANKARSKEGA SISTEMA V ŠTEVILKAH

Zanimiv pogled na slovensko razdeljenost so tudi podatki o sodelujočih političnih strankah na parlamentarnih volitvah in število izvoljenih strank v parlament:

Leto	1990	1992	1996	2000	2004	2008	2011	2014	2018	2022
Št. strank na volitvah	17	26	22	23	23	17	20	17	25	11
izvoljeno v parlament	9	8	7	8	7	7	7	7	9	5

(Vir: SURS)

Gledano pozitivno, bi to lahko razumeli kot raznolikost mnenj. Vendar me moja opazanja vodijo k negativnemu pogledu, ki pravi, da so razlogi v značajskih lastnostih, ki sem jih odkril med volilno kampanjo: dogmatizem, nestrpnost in določena ozkoglednost. Stabilno upravljanje države postaja zelo težko, ena od posledic pa je menjava kar 13 predsednikov vlad v kratki zgodovini mlade države Slovenije.

Še ena misel o raznoliki zabavni pokrajini, ki me je presenetil: pisana in raznolika, zelo zelena Slovenija, ima z neokrnjeno naravo eno najdragocenejših bogastev. To predstavlja velik ponos države in čudovita narava je zagotovo povezovalni dejavnik za Slovenijo. Zato toliko bolj preseneča dejstvo, da v slovenski strankarski krajini nikoli ni bilo prostora za močno, prepoznavno in politično uveljavljeno, učinkovito Zeleno stranko. Čudno, mar ne?

IN ZA ZAKLJUČEK KOKTAJLA ŠE ŠČEPEC NACIONALNEGA MANJVREDNOSTNEGA KOMPLEKSA. Odkar živim tukaj, opažam, kako mnogi Slovenci sprva slabšalno sodijo o lastnih dosežkih in dosežkih svoje države. Šele ko jih potrepljajo po rami – po možnosti od tujca – začnejo kazati določen ponos. Slovenski psiholog in sociolog Anton Trstenjak ta

kompleks pripisuje občutku majhnosti kot obmejnega naroda, obdanega z velikimi narodi.

Seveda je poleg tega razloge treba iskati tudi v stoletjih okupacije in tuje vladavine, nesamostojnosti do leta 1991: Bavarci, Habsburžani, Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, sile osi v drugi svetovni vojni, nato obdobje komunizma in socializma v nekdanji Jugoslaviji.

IN ZA PIKO NA I, KANČEK KSENOFOBIE! Resda je ksenofobija tukaj dobro skrita, a vseeno je hitro opazna, če popraskaš po tanki površini slovenske prijaznosti.